

Олександр МІНІН:

«Постанова КМУ № 678 – не перша спроба держави всупереч загально визнаним правовим принципам привласнити собі частину прибутку підприємств та, напевне, не остання. Турбує лише те, що з року в рік апетити держави ростуть і ростуть. Збільшується не тільки процентна норма, у встановленні якої, як виявляється, Кабмін керується власними, досить оригінальними, уявленнями про поняття рівності – з року в рік збільшується також і коло суб'єктів, що повинні сплачувати частину прибутку».

Три питання для Кабміну

Як уряд з парламентом у «Монополію» грають

Постанова № 678 від 17 травня 2006 р. була прийнята Кабміном на виконання положень ст. 67 Закону України «Про Держбюджет на 2006 р.» (далі – Закон), згідно з якою державні, зокрема, казенні підприємства та їх об'єднання і дочірні підприємства, а також акціонерні, холдингові компанії та інші суб'єкти господарювання, у статутному фонді яких державі належать частки (акції, паї), та їх дочірні підприємства сплачують до держбюджету України частину прибутку (доходу). Крім того, господарські товариства, більш ніж 50% акцій яких перебуває у статутних фондах інших товариств, в яких державі належить контрольний пакет акцій, сплачують безпосередньо до бюджету не тільки частину прибутку, а й дивіденди. Частину прибутку сплачують також організації з часткою комунальної власності – до загальнофонду місцевих бюджетів.

Ось таке в нас положення закону. Що ж стосується постанови уряду, то вона, передусім, цікава вже тим, що встановлює розмір відрахувань, які повинні сплачуватися держпідприємствами та іншими суб'єктами господарювання. Напевно, наші законодавці разом із Мінфіном так боялися пропустити хоч когось, хто має поділитися грошеними, що викладене ними визначення того, хто ж таки має платити цей збір, без окулярів і не розібрати.

Ви – «дочка»?

Вже в тексті Закону можливі різночитання, особливо – в частині про сплату дивідендів. Що тоді казати про правозастосування? Постанова Кабміну туманність визначень не розвіює, навіть навпаки – додає нових цікавих запитань. Це вже призводить до спорів між підприємствами та податковими органами, зокрема, щодо питання, яке підприємство вважати дочірнім.

Так, ДПА у листі від 20 жовтня 2005 р. посилається на Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», в якому під терміном «дочірнє» розуміється підприємство, яке перебуває під конт-

ролем материнського (холдингового) підприємства. Натомість ГК України у ч. 8 ст. 6 визнає підприємство дочірнім, якщо існує його залежність від іншого підприємства. Форми такої залежності визначені у ст. 126 ГК України, згідно з якою існують проста (можливість блокувати прийняття рішень, які повинні прийматися кваліфікованою більшістю голосів) і вирішальна (володіння контрольним пакетом акцій) залежність. Крім того, ч. 1 ст. 118 ЦК України визначає господарське товариство залежним, якщо іншому (головному) господарському товариству належать 20% або більше статутного капіталу товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю чи стільки ж простих акцій акціонерного товариства.

З наведених положень можна дійти висновку, що законодавець розмежує два види залежних підприємств: залежне та дочірнє. Підприємство є дочірнім, якщо між ним та іншим (контролюючим) підприємством існують відносини вирішальної залежності, передбачені ГК України, і останнє має можливість здійснювати вирішальний контроль за діяльністю такого підприємства (поняття «контроль» розкриває ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»). Контроль також може здійснюватися шляхом володіння контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства.

Таким чином, дочірнім є одне з асоційованих підприємств, яке перебуває під вирішальним впливом іншого підприємства через відносини контролю, що можуть виражатися у вирішальній ролі контролюючого підприємства у формуванні, організації роботи та прийнятті рішень органами управління підконтроль-

ного підприємства, або через утримання у володінні контролюючого підприємства більш ніж 50% статутного фонду підконтрольного підприємства.

Але крім викладеного постановою № 678, яка стосується майже одинадцяти тисяч підприємств з

ГК. ГК у ч. 9 ст. 75 закріплює, що розподіл доходів державних комерційних підприємств здійснюється державою відповідно до затвердженого фінплану. Але ж у випадку, що розглядається, держава виступає лише у ролі одного з акціонерів! Тобто виходить, що Кабмін прямо втручається у відносини, які за своєю природою є диспозитивними, самовільно визначаючи належну державі частину прибутку підприємства, причому ця частина абсолютно не залежить від державної частки у статутному фонді: як суто державні підприємства, так і підприємства з незначним відсотком державних акцій повинні сплачувати один і той само відсоток від доходу. Назвати таке положення правовим неможливо.

Більше того, при цьому воно ще й подається в обґрунтуванні постанови як винятково позитивний факт, оскільки таке положення створює рівні (?) умови для всіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності. Отак своєрідно Кабмін трактує свій конституційний обов'язок забезпечувати рівні умови розвитку всіх форм власності. Тільки про який розвиток може йтися, коли стягується половина прибутку?

Ще більш незрозумілими є підстави того, що уряд встановлює процентну норму сплати частини прибутку. Це вже навіть суперечить Конституції, в якій визначено, що податки і збори встановлюються виключно законами України. Вже не кажучи про те, що надання таких повноважень Кабміну суперечить загально визнаним у світі правовим принципам, адже це рівнозначно встановленню органом виконавчої влади ставки податку. В такому разі незрозуміло, що може завадити Кабміну встановити норму стягнення в 90% від прибутку підприємства, адже

це – теж частина прибутку, а отже, таке рішення не суперечило б Закону про Державний бюджет.

Але якщо право Кабміну визначити норматив відрахування частини прибутку підприємств все ж прямо закріплене у Законі, то стосовно визначення переліку пільговиків там зовсім не йдеться. Проте своєю постановою Кабмін затвердив досить широкий перелік підприємств, які або повністю звільнюються від сплати цього платежу, або сплачують його лише у половинному розмірі. Знову ж таки, всупереч правовим принципам, орган виконавчої влади встановлює коло суб'єктів оподаткування. Та й взагалі, на підставі чого Кабмін має право визначити такий перелік? І де в такому разі та сумнозвісна рівність, що її так обстоює Кабмін?

Державі завжди мало?

Але виявляється, що державі недостатньо навіть і половини прибутку. Окрім сплати частини прибутку постановою вимагає від підприємств із часткою державного капіталу виплачувати ще й дивіденди. Всупереч наведеним принципам цивільного права держава намагається двічі взяти участь у розподілі прибутку підприємства. Здається, що це – більш ніж привілейоване становище для того, хто декларує всезагальну «рівність». При цьому так і не зрозуміло, хто ж має платити лише частину прибутку, а хто – і дивіденди. Якщо проаналізувати положення Закону України «Про господарські товариства», в якому вказано, що до таких товариств належать акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні та командитні товариства, то розмежування суб'єктів, визначених у ч. 1 та ч. 2 ст. 67 Закону, видається не достатньо чітким.

Що ж, тепер усі ці проблеми і питання звалюються на нашу, ще слабку і не зовсім незалежну, судову систему, і немає впевненості у тому, що здоровий глузд вийде переможцем із цієї ситуації ☹

Олександр МІНІН
адвокат, старший партнер
ЮФ «КМ і Партнери»

